

Universitätsbibliothek Paderborn

**Hydra Prophanarum Novitatum, Sive Descriptio
Historico-Theologica causarum principalium omnium
irrepentium Hæreseon ac Schismatum: unàque Generalis
earundem prophanarum Novitatum confutatio**

Alexander <a Sancta Theresia>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Cap. IX. Lectio incauta Sacrarum Litterarum in vulgarem linguam
translatarum, est causa prophanæ novitatis. Et Motiva Lectionem illam
dissuadentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35361

CAP. IX. HYDRÆ.

Lectio inculta Sacrarum Litterarum, in vulgarem linguā translatarum, est causa prophanae novitatis. Et motiva Lectionem illam dissuadentia.

V Nam sacram Scripturam esse omnium hæresum generalem larvam ac prætempsum fundamentum, luculenter latèque superius Caput demonstravit : præsens verò, sermonem continuando, ostendet, translationem eamdem divinarum Litterarum in vulgaria idiomata, earumque indiscretam lectionem fuisse, & esse persæpe hæreseos originem. Hoc ut evincam, statuendum ac observandum est initio, non ori hæresim, nisi ex Scripturis perversè intellectis : est hæc unani mis sententia Patrum: profero duos: Omnes Hæretici, inquit S. Augustinus, (a) quieas (Scripturas) in auctoritate recipiunt, ipsas sibi videntur sectari, cum suos potius sectentur errores, ac per hoc non quod eas contemnant sed quod eas nō intelligent, Hereticisunt. Apertiùs alio loco: b) neque enim, ait, natæ sunt hæreses, & quadam in Euang.

Aa dogma- Ioan.

358 Hydræ prophan. Novit.

dogmata per veritatis illaqueantia animas, profundum præcipitania, nisi dum Scripturae intelliguntur non bene, & quod in eis non intelligitur, etiam temere & audacter assertur. Subscribit D. Hilarius: (a) Extiterunt plures inquit, qui cœlestium verborum simpliciam non veritatis ipsius absolutionem suscepentes aliter interpretantes quam dictorum virtutem stularet, De intelligentia enim hæresis, nam Scriptura est, & sensus, non sermo sit crimen.

Cum igitur ex perversa sacræ Scripturæ intelligentia oriatur hæresis, quis non vident latissimum ad quasvis hæreses aperiri ostium si ab indocto vulgo divinæ obscuræ sublimissimæq; Scripturæ, quas proinde nequam rectè possunt intelligere, tractentur, legantur, dijudicentur: Sacram Scripturam obscuram esse, non verò apertissimam, facillimamque intellectu, quod maximè de novo Testamento afferunt Novatores, & authoritatibus, & argumentis validissimis comprobatur. Sancus Petrus de Paulinis loquens Epistolis, ait: (b) In quibus sunt quadam intellectu difficultia, que indocti & instabiles depravant, sicut & calumni Scripturas ad suam ipsorum perditionem. Et ipse Apostolus de hujusmodi differens corruptoribus, docet, (c) eos non intelligent, neque qua loquuntur, neque de quibus affirmant. Et alio loco dicit, (d) suum Evangelium fuisse opertum in iis, qui pereunt. Si igitur Petro Apostolo teste, in Epistolis Pauli

a Lib. de
Trinit.

b. 2. Pet. 3.

c. 1. Tim. 3.

d. 2. Cor.
Corint. 4.

Pauli sunt *multa difficultas intellectu*: Et Paulus suum Evangelium dicat esse *opertum in us*, qui pereunt, qualiter Novatores persuadebunt Sapientibus ac peritis Scripturam sacram, ac præsertim novum Testamentum, esse intellectu facilem, adeò ut ab omnibus, quantumvis ignaris, queat intelligi? Deinde, si Scriptura adeò clara est ac aperta, qualiter errarunt, ac detestandorum suorum errorum ex Scriptura perperam intellecta sumpserunt occasionē homines perspicaci ingenio prædicti, multoque studiō exercitati, Tertullianus, Origenes, Arius, Nestorius, Pelagius, & mille alii. Imò novissimarum Sectarum Duces ac Magistri mirum in modum dissident circa sacræ Scripturæ intelligentiam, & unus alterum erroris hallucinationisque accusat: Doctores Lutherani hæreseos accusant Calvinianos, eosque sacram Scripturam perperam interpretari dicunt: & idipsum de Lutheranis jactant Calviniani: Non hoc solum: nec inter ipsos Lutheranos, aut Calvinianos Doctores convenit circa Scripturæ intellectum. Si ergò illi qui populi Doctores volunt haberi, dissideant, & quilibet alterum perversè sacram Scripturam intelligere contendat, quomodo non amplius imperium vulgus vident circa Scripturæ intelligentiam debere cœcutire, ac in errorem posse prelabi? Præsertim, cùm vulgus

Aa 2 non

non sola Scripturarum lectione sit contum, sed de earum sensu ac intelligentia iam inquirat ac disputet; adeò ut de eam intelligentia hodie non vereantur homines rudes, opifices, potatores, nebulosimō, quod omnium perniciosissimum, illæ ac mulierculæ, cum viris doctissimis contendere. Hoc sanè argumentō, cogitur Novi Scripturarii fateri, Scriptura non omnibus esse apertissimam ac clarissimam. Rursus, ut ad hominem arguit Lutherus, testante de Castro, [a] dicit Hieronymum hallucinatum fuisse in sua Scripturæ intelligentia, Augustinum emulat in eadem, Ambrosum, Cyprianum, Hilarium, Basiliū, Chrysostomum sapientem deceptos fuisse, de quibus tamen idem Lutherus fatetur, [b] eos in vinea Domini egregiè laborasse, ac diligentiam in Scripturis illustrandis adhibuisse. Si ergo virtutati, doctissimi, illuminati, Sancti, post diuturnam in sacris Litteris exercitationem, post longam animi præparationem per orationes, jejunia, solitudinem, in eis offendenter intollerandas, ac, Luthero Doctore, fuerint decepti, quomodo easdem Scripturas dicunt omnibus clarissimas? Et si illi errant, in una vel altera, verisimillimum est, ut indoctum vulgus erret in mille, cum non tantam adhibeat diligentiam ut illi, net

a Lib. I.
envers.
Heres.
cap. 13.

b. Prefat.
lib. deca-
ptivis. Ba-
bylon.

talis sit eorum vita ut affectus illuminet intellectum , aut tactio Spiritus (a) Sancti doceat eos. Fieri quidem potest , ut idiota aliquis virtutibus exultus , longa oratione exercitatus , ferventi contemplationi assue-
 us , quem Deus in suam introduxerit cel-
 lariam , (b) inde hauserit interpretationem sermonum , veramque divinarum Scriptu-
 rum intelligentiam , quam aliis quantum-
 vis humanis scientiis imbutus assequi non
 valet : cuiusmodi plurimos divinitus illumi-
 natos omni tempore Catholica habuit Ec-
 clesia. At quod homines mundani , liber-
 tini , carnales , dicaces , procacesque mulier-
 culæ , potatores vini , nautæ , aurigæ , sine ul-
 lo virtutis vestigio , sine omni orationis ex-
 ercitio , penetrant Scripturas , quas Deus to-
 Sapientibus ac Sanctis viris absconderit ,
 nulli prudenti est credibile. Confiteor , in-
 quid Christus , (c) tibi Pater , quia abscon-
 disti hec à Sapientibus & prudentibus , & re-
 velasti ea parvulis. Parvulis , inquam , id est ,
 humilibus , qui humili reputunt suâ aestimatione ,
 qui non ambulant in magnis & mirabilibus
 super se , qui terrena omnia arbitrantur ut
 stercora , ut Christum lucrifaciant : His
 Deus sua revelat arcana , non hominibus
 terrenis & animalibus , superbis , gulosis ,
 luxuriosis: Caro enim & sanguis non revelavit
 Petro Christum esse Filium Dei , sed Pater
 qui in cœlis est. (d)

a Ioa. I.

b Cant. I.

c Matth.
20.d Matth.
16.

Aa 3

Post

Post hæc consulamus Magnum Augustinum, maximum istud Ecclesiæ lumen, aquilam Doctorum, ingeniorum pharasicem, utrum non ipsi saltem claræ ac pertæ sacræ visæ sint Scripturæ. Boni sunt, inquit, (a) in Scripturis sanctis Mysteriorum profunditates, quæ ob hoc reguntur, ne vilescant, ob hoc quarantur, exerceant, ob hoc aperiuntur, ut pascam. Rursum alio loco: (b) multis & multiplicibus obscuritatibus & ambiguitatibus discipiuntur, qui temerè legunt Scripturas, aliud pro alio sentientes, quibusdam autem locis quid vet falsò suspicentur non invincent: Ita obscurè quedam dicta densissimam caliginem obducunt. Quod totum provisum divinitus esse non dubito, ad demandandam labore superbiam, & intellectum à fastidio revocandum, cui facile investigata plerumque vilescente. Videte novi Scripturarii in sanctis Scripturis cum illuminato Augustino Mysteriorum profunditates, multas ac multiplices obscuritates & ambiguitates, atque densissimam caliginem, ne posthac temerè eas legentes, & per vias arbitrantes, vestra phantasmatata pro facris Scripturis sedemini. In profundo Scripturæ sensu, monet idem Sanctus Doctor, (c) magis præsternus diligentiam requirendi, quam affirmandi temeritatem.

Contra

a Sentent.
67.ex Au-
gust.colle-
cta per
B. Prospe-
rum.
b De doct.
Christia-
na, lib.2.
cap.6.

c De Ge-
nes. ad litt.
lib.6.e. 9.

Contra quod monitum delinquent ii, qui
sensum Scripturæ arbitrantur non profun-
dum, sed planum atque clarissimum,
ideoque non præstant requirendi diligen-
tiam, sed affirmandi præcipitantur teme-
ritate, falsò sibi persuadentes se intellige-
re quæ legunt, eumque esse Scripturæ
sensum, quem ipsi appingunt. Sanè ipse
Augustinus plura se in sacris Litteris late-
re, quam intelligere, palam & ingenuè
fatetur, sic scribit Januario : (a) *Tantum ab eo, quod putasti nihil me latere, ut nihil in epistola tua legerim tristius, quia apertissime falsum est.* Et miror quia
hoc te latet, quod non solum in aliis innu-
merabilibus rebus multa me latent, sed et-
iam in ipsis sanctis Scripturis multi nesciam
plura quam sciam. Hæc de se humiliter
& verasiter Augustinus : Fatetur se plura
ignorare, quam scire in sanctis Scriptu-
ris: & cui prudenti persuadebitur, rude
& vertiginosum vulgus, leves pueras, de-
liras anus omnes sacras Litteras rectè posse
intelligere.

Sunt igitur sacrae Litteræ, Augustino
Doctore, sublimes, & profundæ, intelle-
ctuque difficiles: cui rei probandæ nec ra-
tiones desunt. Primò enim plurimas sacrae
Scriptura continet figuræ, tropos, me-
taphoras, parabolæ, ænigmata, alios-

a Epist.
119. ad
Jan.c. ult.

Aa 4 que

que obscuros involutosque sermones, a
 quos intelligendos præstantia requirunt
 ingenia, eaque multa lectione, exercitio,
 atque acumine expolita: qualiter enim vul-
 gus stupidum, iners, inexcultum cogno-
 scet parabolas, eaque decernet à veris
 eventibus? Qualiter explicabit, ac ac-
 commodabit similitudines? Qualiter di-
 stinguet locutiones figuratas à non figura-
 tis? Qualiter considerabit, ac penem-
 bit rerum proprietates, ex quarum intel-
 ligentia frequentissimè Litteræ sensus de-
 pendet? Quō pactō sciet conferre pre-
 cedentia cum sequentibus, & media cum
 utrisque, ut inde eliciat veram litteræ in-
 telligentiam vulgus, quod nihil conferre
 novit, sed nulla prorsus rerum collatione
 factâ, judicare, atque sententiam ferre con-
 suevit? Singula autem ista maximè sunt
 necessaria ad cuiuslibet rei veram intelli-
 gentiam, adeoque, & magis, ad divina
 Scripturæ intellectum. Sunt adhæc mul-
 ta in Sacris Litteris quæ in speciem velut
 ex diametro repugnare videntur: quibus
 conciliandis, ac concordandis eruditio opus
 est Interpretæ, qui ea non pugnare osten-
 dat. Exempli gratia. Christus apud Joan-
 nem ait: *Pater major me est.* (a) Et idem a-
 pud eundem docet: (b) *Ego & Pater
 unum sumus:* At ubi est Unitas, ibi
 neque majus, neque minus quidquam
 esse

aIoan. 14.

bIoan. 10.

esse potest. Præterea huic Pauli sententiæ (a) : a Rom. 14

*Regnum Dei, non est esca & potus, repugnare
videtur Christus, dicens (b) : Ego dispono vo-
bis regnum sicut disposuit mihi Pater, ne edatis b Luc. 22.*

& bibatis super mensam meam in regno meo.

Regius quoque Vates ait (c) *Irascumini & no-
lite peccare : quibus verbis aliquam commen-* c Psal. 4.
dat iram, quam peccato afferit carere. Huic

verò repugnare videtur Paulus, inquiens (d) : d Ephes. 4.

Omnis indignatio & ira tollatur à vobis. Hæc, &

*hujusmodi plurima, indoctum vulgus legens,
arbitrabitur contraria : eoque eveniet, ut aut
dubitet ac vacillet in fide, aut temerè judicet,
alteram Scripturæ partem, quam suo errori
deprehendit contrariam, rejiciens, uti hære-
ticatorum communis mos est.*

Exemplis modò dicta convincamus ac il-
lustremus, expræsumptuosa nimirum divinæ
Scripturæ lectione, plurimos de vulgo in te-
tras hæreses fuisse delapsos. Argumento im-
primis est, quod ipsi hæresum Architecti, hæ-
reticorumque duces, Scripturis in linguam
vulgarem transferendis, ante omnia totis in-
cumbant viribus, easque translatas, suisque
erroribus respersas vulgo legendas obtrudant.
fecit hoc Lutherus novissimorum Hæresiar-
charum prodromus & Antesignanus, facile
intelligens ad Ecclesiam scindendam, in ea-
que discordias serendas nihil fore efficacius,
quam insipienti vulgo arma hæc in manus da-
re (vocabat enim ipse sacram Scripturam ar-

a Lib. 1.

cap. 15.

b Lib. 2.

c. 18.

ma & librum hereticorum, teste Floremundo Remundo (a) quibus & cum Clero impudenter configere, & inter se in morte dissidere valerent: nihilque sciens esse opportunius ad vulgus in suos inducendum errores, quam eos, verbô Dei palliatos, maternâ propinare linguâ. Lutherum in hoc astu cæteri fecuti fûere novarum hæresum fabri: Calvinus, Zwinglius, Anabaptistæ, & alii innumeri, qui ex Lutheri schola prodierunt, quilibet enim sacras litteras suis adaptabat erroribus, &c, ut eos in plebem propagaret, sacrae Scripturæ, in vulgarem linguam versæ inserebat, uti ex superiori constat Capite. Quanto autem plausu cæcum vulgus eâ lugenda tempestate suscepit divinas, sed corruptas litteras, quam confusi, immò insani ex hac radice pullularint errores, subjecta eloquentur specimina, ex Floremundo Remundo desumpta.

b Flor. lib.

a cap. 18.

„Vulgus Biblia in vernaculam linguam „versa circumferebat: omnibus abacis ac „mensis imposita ea videre erat. Biblia opifices in officinis suis, Biblia fæminæ genibus suis imposita habebant. Totus Mundus Bibliorum lectione detinebatur. Lutherani, Zwingiani, Anabaptistæ, Antitrinitarii non magis sine Bibliis quam sine industrio erant. Ex indoctissimis repente eruditis, ac quasi Theodidaeti siebant: si pro eruditione

tione illud habéndum est, quod quis pluri-,,
ma sacræ Scripturæ loca memoriâ compre-,,
hensa allegare potest: ejus, inquam, Scriptu-,,
ræ, quæ Lycophronis Cassandra intelle-,,
ctu est difficilior; in cuius verò sensu inve-,,
stigando quilibet fuit occupatus, adeò ut,,
coci quoque hoc sibi munetis sumerent,,
immo fures & latrones: ut fuit Joannes qui-,,
dam Stolzius, qui An. M.D.LIV. Argento-,,
ratifurti convictus, & abscissis auriculis re-,,
legatus, non procul à Spira deinde Luthe-,,
ranam religionem docuit, ex mutilatis auri-,,
culis tandem quis esset agnitus: didicerat e-,,
nim in catasto Lutherice concionari, nem-,,
pe sine bonis operibus solâ fide hominem,,
justificari...;

Divus Hieronymus non minus exquisitâ,,
eruditione quam vitæ sanctitate præstanti-,,
simus, Poëtæ Sartyrici scripta non intelli-,,
gere se fatetur: & hi nostri homines, ut plu-,,
rimùm vitiis toti dediti, tamque crassæ igno-,,
rantiæ involuti, ut ne minimæ quidem ex,,
prophano auctore petitæ rei, possint ratio-,,
nem reddere, omni linguarum cognitione,,
destituti, acnesuam quidem rectè intelli-,,
gentes, secretorum divino verbo revelato-,,
rem cognitionem sibi arrogant, & de gravis-,,
simis quæstionibus (quas divina sapientia,,
interdum altis & magnificis, interdum sim-,,
plicibus & quasi frigidis verbis, quorum in-,,
tellectus tamen arduus est, & à vulgari-,,
bus

„bus ingenii non minus quam cœlum à terra
 „remotus est , in scriptura nobis proponit)
 „judicandi partes sibi sumant? Digni scilicet
 „hi sunt divini Verbi præcones atque inter-
 „pretes , digni SS. Theologiæ Doctores, o-
 „mniūrūscientiarum maximè admirabilis, su-
 „pernaturalis , & nemini , nisi cuius animus
 „omnibus cupiditatibus & affectibus purga-
 „tus, ac totus contemplationi dedit⁹ sit, com-
 „prehensibilis. Sic igitur singuli ex novis E-
 „vangelistis cum Bibliis quod quisque velle
 „credendi licentiam circumferebant. Omnia
 „miscere ac confundere ludus illis erat ac jo-
 „cus. Fuerunt , Erasmo teste , & quidem
 „primarii qui paschatis tempore de Christi Na-
 „tivitate , & vicissim die Natali Domini de
 „Resurrectione ad populum verba facerent.
 „Omnes Spiritu sancto seu Paracleto gloria-
 „bantur , omnes , omnes , etiam opifces , ad
 „ipsa Theologiæ adyta penetrare , omniaque
 „ejus mysteria expiscari se posse credebant.
 „Quasi verò lusciosi vel cæci potius vulgi
 „oculi , divini splendoris radios ferre possint,
 „qui etiam aquilas talpa cæciores reddit.

„His libris armati sectarii , si quando in
 „Sacerdotem , aut alium Ecclesiastici Ordi-
 „nis hominem incidissent , statim cum eis ex-
 „postulabant : alius missam in sacra Scriptu-
 „ra , alius purgatorium , alius pædobaptis-
 „tum , alius Trinitatem sibi monstrari , om-
 „nes denique religionis articulos expressis
 verbis

verbis probari volebat , posthabitis Verbo „
Dei non scripto , & Apostolicis Traditioni- „
bus per tot sæcula à Majoribus ad nos deri- „
vatis , & communi Christianorum consensu „
receptis haec tenus atque probatis. Hæresia- „
cha Lutherus enim docuerat, *Solam Scriptu- „
ram , cuius explicationem omnibus permitte- „
bat , omnium controversiarum religionis esse „
judicem: quod axioma , revera Eridis pomū „
ab omnibus hæreticis , qui unquam fuerunt „
assertum fuit ac propugnatum. Sed errorem „
suum Lutherus postea agnovit , sed sero cum „
Phrygibus deploravit ; adeò ut Sacræ Scri- „
pturæ auctoritatem ab omnibus etiam stoli- „
dis & fungis usurpari atque inculcari videns „
sæpe dixerit , eò rem rediisse , ut Evangelium „
seu sacra Scriptura , *Hæreticorum liber meritò „
appellari debeat. Quid hoc ? (inquit sexen- „
nio postquam Sectam suam condiderat) A- „
gricola qui olim in simplicitate vivere solebant „
jam Scripturam ipsi legere presumunt , adeo- „
que Concionatoribus nihil opus se habere di- „
cunt : quippe qui Scripturam suo marte sine in- „
terprete facile possunt intelligere. Idem Wal- „
denses olim fecisse proditum est , inter quos „
etiam fæminæ Scriptura tractabant : immò „
suggestu concenso docendi , ac publicas the- „
ses disputandi munus usurpabant. A Scri- „
ptoribus nonnullis Ursulæ cuiusdam è Lu- „
theri schola progressæ homen celebrabatur „
quæ eò temeritatis ac insaniæ pervenit , ut „
pau-**

370 Hydræ prophan. Novit.

„pauperibus rusticis hominibus non con-
„cionaretur tantum , verùm etiam Sacra-
„menta administraret , ut Manlius in locis
„communibus testatur. Et alia quædam fa-
„mina Zellin nomine , Argentoratensis,
„contra Ulmensem Prædicantem librum scri-
„psit , in quo Lutherum , Philippum & Ca-
„pitonem antiquos Patres appellat. Sed quid.
„ni fæminæ ita agerent , cùm ipse Lutherus,
„qui sexui huic à se tantopere amato ubi.
„cumque potuit semper gratificatus fuerat,
„nec cucullum tantum , sed animam quoque
„immolaverat , posthabita D. Pauli auctori-
„tate , fæminishanc potestatem concedit , in-
„quiens quodam loco : *In locis ubi fæminæ*
„*tantum habitent , ut in Monacharum seu Deo-*
„*dicatarum Virginum conventibus , unam eligi*
„*posse , quæ ceteris concionetur : Ego per conse-*
„*quens etiam , ut idem alibi dicit , quæ baptizet ,*
„*confessiones audiat , Ego absolvat , Ego . Ecce*
„*Novas vobis , ô Christiani , Sacerdotes cum*
„*Novo Evangelio . Hic non dubito , quin Le-*
„*ctori in mentem veniat illud quod Tertul-*
„*lianus sui sæculi hæreticis exprobrat , inqui-*
„*ens : In vera religione non esse permisum fe-*
„*minis loqui in Ecclesia , ut nec offerre , aut ul-*
„*luna sibi virile , nedum sacerdotalem manus ven-*
„*dicare .*

Hæc de insanis abusibus per promiscuam
Bibliorum lectionem in Germaniam introdu-
ctis Floremundus , quibus haud dissimiles ,
imo

imo & deteriores , in Galliam invexisse Novos Novi & quinti Evangelii ministros , per lectionem Bibliorum in linguam Gallicam translatorum , testatur idem alibi , ita scribens : a Lib. 7.
(4) de novis & ignarioris Scripturariis Opifici- cap. 6.
bus , ac agricolis . „ Alios vides docentes , a- „ n. i. & seq.
lios catechizantes , alias prædicantes , alias „ evangelizantes , omnes propriam sibi quis- „ que fidem suo marte cudentes S. Scripturam „ ad suum sensum detorquentes , sacro mini- „ sterio sine ulla legitima vocatione se inge- „ rentes , & illotis manibus sacra tractantes : „ alias ab aliis ad prædicandum Evangelium „ deputatos ac missos , omnes verò pari igno- „ rantia irretitos , omni solidâ SS. Litterarum „ cognitione destitutos , & in incerto stulta- „ tum , erronearum ac falsarum opinionum „ ac sui cerebri commentorum fallo fluctuan- „ tes. Quod si fortè in aliqua re aliqua eis ra- „ tionis lux illuceat , profectò illis idem acci- „ dit , quod iis qui tenuissimum lunæ nubibus „ obiectæ lumen adspiciunt. Et certè similis „ est ignorantia illis speculis , quæ omnium ob- „ jectorum imagines falsas , ac verò multo „ majores repræsentant. Et sicut olim apud „ Judæos Scribæ ac Pharisæi Molaicam le- „ gendi prædicabant , viam tamen suæ ipsorum „ salutis ignorabant : sic nostri hi nihil frequen- „ tius in ore habent , quam Jesu Christi no- „ men , nihil tamen minus quam Jesum Chri- „ stum agnoscent. Similis fuit olim Walden- „ sium

372 Hydræ prophan. Novit.

„suum hæretorum ignorantia, quam nostro
„sæculo renata videmus. Ut enim in arbo-
„ridus quibusdam & flores & fructus uno at-
„que eodem die enascuntur ac cadunt ; sicut
„rusticanis atque imperitissimis hominibus
„repente Scholares, Baccalaurei atque Do-
„ctores, si Diis placet, facti sunt. Waldus
„homo bonarum artium atque litterarum
„ignarus, postquam sacra Biblia in vulgarem
„linguam Gallicam traduci curavit, certatim
„omnes dies noctesque eorum lectioni incu-
„buerunt, adeò ut quidam integros libros
„memoriter tenerent. Idem de repentinis
„ejusmodi, & à mane ad vesperam natis Do-
„ctoribus Reformatorum nostrorum Eccle-
„siastica prodit historia. „Addit consequenter
duos lana carminatores, Joannem Clericum, &
Petrum Clericum, ex sacra Scriptura lectione
inflatos, predicandi fibi munus arrogasse, ac pri-
manovæ Ecclesiæ, id est, Synagogæ Satanae, in
oppido Moldensi fundamenta iecisse. Postmo-
dum ita prosequitur historiam Scripturariorum
in Gallia.

„Uti Lutherus indicto Ecclesiæ bello sa-
„cram Scripturam promiscuæ multitudini
„legendam objecit, unde in momento tempo-
„ris tot hæreses natas atque denatas vi-
„dimus : sic eodem artificio usi sunt pri-
„mi in Gallia nostra schismatis auctores,

III

„ut qui incredibili diligentia nullis par-
„centes sumptibus , SS. Biblia ad ipso-
„rum gustum in Gallicam linguam tradu-
„cta , diversis locis magno numero ex-
„cudi curarint. Inter hos Robertus qui-
„dam Olivetanus An. M.D.XXXV. ab
„hæreticis Waldensibus , hinc inde in
„vallibus quibusdam Provinciæ latentibus,
„inductus , primus traductioni manus ad-
„movisse dicitur : cuius versio eorum-
„dem sumptibus novi castri apud Hel-
„vetios excusa est. Testatur Beza mer-
„catorem quendam nostri temporis , Pe-
„trum Bufferum nomine , fortunas suas
„omnes vendidisse , & in SS. librotum
„editionem impendisse. Illecti mox lu-
„cri cupiditate complures tam in Gallia
„quam in Germania Typographi , certa-
„tim ad eam rem operas suas obtulerunt.
„quibus tot Bibliorum editiones , tot
„Cathechismos , clypeos fidei , anato-
„mias , & id genus scripta debemus:
„& in primis Psalmorum illum in ryth-
„mos redactorum libellum , qui passim
„apud hæreticos aridâ pumice expolitus,
„inauratus , & variâ forma arque cultu-
„ornatus , assiduis manibus circumfertur :
„cuius vel sola elegantia , feminas præser-
„tim , ad emendum ac legendum invi-
„tat. Et quemadmodum avari mercatores
„parvi lucelli spe non longinqua tantum iti-
Bb nera

„ nera suscipiunt , verum etiam maris tempore
 „ statibus ac mille periculis sese objiciunt : sic
 „ famelici quidam Typographi , degustati
 „ primi , quod percepérant , lucri dulcedine
 „ ut tanto faciliorem sibi tam in oppidis quam
 „ rure ad nobilium ædes haberent accessum
 „ tamquam institores inter frivola & cre-
 „ pundiæ quæ circumferebant libellos ejus.
 „ modi abscondebant , quos deinde muliercula
 „ lis aut aliis curiosis hominibus clam dona-
 „ bant , & ut in occulto haberent , rogabant
 „ quod tantò illi magis ad lectionem eorum ac-
 „ cenderentur. Ex his Circumcellionibus &
 „ malarum mercium institutoribus permulti de-
 „ prehensi , & in ignem conjecti sunt , sed
 „ quod leges à Rege & Magistratibus latae
 „ violassent. Sequitur paulò infra.

„ Illorum verò hominum operâ , breviō
 „ gens librorum Novi Testamenti in vulga-
 „ rem linguam miserabiliter translati , copia
 „ Galliam inundavit , sancto Dei Verbo , om-
 „ nis generis & conditionis hominibus , femi-
 „ nis , pueris , ac cæteris , divina ista myste-
 „ ria , quæ sub litterarum cortice latenter ne-
 „ quaquam capientibus , turpiter prostituatur.
 „ Quid verò hoc aliud est , quam gladium fu-
 „ rioso in manus dare , quô is non alios tan-
 „ tum , sed seipsum quoque occidat ? si
 „ cut enim gladius offendit ac defendit
 „ prout scilicet tractatur : sic sacra Scri-
     ptura

piura & vitam dat & admittit, prout ea quis,,
utitur. Opponit deinceps horum prophorum,,
hominum in tractandis divinis Scripturis me-,,
ritati ac dementiae, prudentiam Ecclesia, san-,,
ctorumque Patrum cautelas.

Sapiens Mater Ecclesia periculosem esse,,
semper judicavit, promiscue omnibus SS.,
Litteras tractandi facere potestatem: ea in re,,
prisorum hominum, qui sartam tectam re-,,
ligionem suam conservare studuerunt, pru-,,
dentiam imitata. Hebrei quidem ante tri-,,
gesimum ætatis annum ad Genesios &,
Cantici Canticorum lectionem admittunt,,
neminem, veriti ne quis verbis & exemplis,,
inde petitis abutatur. Ut sanctus Hiero-,,
nymus auctor est. Et Deus ipse Esdræ man-,,
dat, ut partem doctrinæ suæ promulget,,
partem alteram in occulto habeat. Trisme-,,
gistus ille Mercurius ait, nullam eos ha-,,
bere religionem, qui divina mysteria vulgo,,
prostituunt. Idem frequenter in sua cœlesti,,
Hierarchia inculcat sanctus Dionysius. He-,,
braeorum exemplum imitati sunt plerique,,
omnes, qui salutaribus regulis & le-,,
gibus Res publicas suas munire ac con-,,
servare satagerunt: quamvis obscura,,
tanum, ac velut per transennam, aut
nubem transparentem naturalis cognitio-,,
nis luce essent illustrati. Divinus ille,,

„Plato in epistola quadam ad Dionysium tyrannum de sacris quibusdam mysteriis disputans, rogat ut eam statim concerpat, ne forte in vulgi manus incidat. Idem VII. legum suarum c. vit, ne quisquam scriptum aut librum quemcumque, inconsulto Magistrorum componeret, recitaret, aut promulgaret, ne quid inde religio caperet detrimenti. Idem Pythagoras, Socrates, Aristoxenes, inviolabiliter observarunt, Plotinus quidem juramento se obstinavit, se numquam quæ ab Ammonio didicisset propalaturum: quod cum violasset, phthiriasi miserabiliter periret, ut Porphyrius testatur. Sed quid multis opus est? Salvatoris nostri intueamur exemplum: qui de regno cœlorum mysteria Apostolis revelavit, ad ceteros verò parabolas loquutus est. Et idem monet, ne margaritas ante porcos pugniciamus. Ad quid vero opus fuisset Apostolis, Sacerdotibus, & Ecclesiæ Doctoribus, quos Deus, ut Scriptura testatur, ad regendum ordinavit, si SS. Litterarum tractatio atque interpretatio non minus ad alios, etiam feminas & opifices, quam ad hos pertineret? Dedit Deus jam olim Ecclesiæ suæ, & adhuc dat Legatos, quorum vocem tantum, non vero illorum

Pseu-

Pseudo-Apostolorum, qui legationis suæ „
fidem facere non possunt, quique seditio- „
nis potius incentores sunt, ad omni scelere „
impietate, sacrilegio vexandam Ecclesiam, „
ab ipso inferno summissi, exaudire nos opor- „
ret. In hanc sententiam pulchrè & appositiè „
inquit sanctus Cyprianus: Rudi ac simplici „
plebi nequaquam permittendum esse, ut „
suo marte S. Scripturam legat, sed eos au- „
diendos esse, qui interpretandi habitent au- „
toritatem. Qui CIII. sancti Hieronymi „
epistolam legerit, facile quod novos hos & „
repentinos Theologos, illotis manibus tam „
scientiam tractantes, refutet, habe- „
bit: ubi sic loquitur: *Agricola, camenta-* „
vii, fabri metallorum, lignorumve caſores, „
lanarii quoque & fullones, & ceteri, qui va- „
riam ſuppellectilem & vilia opuscula fabrican- „
tur, abſque Doctore non poſſunt eſſe quod cu- „
piunt. Quod medicorum eſt, promittunt, „
medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scriptu- „
rum ars eſt quam ſibi omnes paſſim vendi- „
cant. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, „
hanc ſophista verbosus, hanc univerſi preſu- „
munt, lacerant, docent, antequam diſcant. „
Alii, adducto ſupercilio, grandia verba truti- „
nantes, inter mulierculas de ſacris Litteris phi- „
losophantur. Alii diſcunt, prō pudor! afe- „
minis quod viros doceant: & ne parum hoc, „
sit, quadam facilitate verborum, immo auda- „
cia, edifferunt aliis, quod ipsi non intelligunt. „

Bb 3

Et

378. Hydræ prophæ. Novit.

„Er, quæso te, unde plerasque omnes hæres
„ses & dogmata iniquitatis nata putas, quam
„ex depravato S. Scripturæ sensu, ac nimis
„audaci, immo perversa ac planè contraria
„verborum interpretatione?

„Quod si S. hic Pater adhuc in vivis esset,
„& sacra prophana omnia susque deque ha-
„bita atque inter se confusa cerneret, multò
„magis sanè exclamaturus ac sæculi nostri
„perversitatem detestaturus sit: ut in quo fe-
„minæ passim non tantum Theologiæ scien-
„tiam affectare, verùm etiam palam S. mini-
„sterii officia exercere visæ sunt. An non Ur-
„sula quædam in Germania, Lutheri tempo-
„re, suggestum concendit, atque inde de re-
„bus sacris ac religionis controversiis ad po-
„pulum declamavit? Idem in Scotia altera
„quædam fecit, ut Langæus in Lutheri vitate
„statur: & alia quædam in Bohemia, Hussi-
„tarum Sectâ grassante. Qui sub primis hæ-
„reos in Gallia initii lustra & spelæa fre-
„quentarunt, quorum nonnulli adhuc sunt
„superstites, norunt quid ibi actum sit, quū
„scilicet inter feminas, quæ sibi plus sapere
„videbatur, dum ministri expectatur adven-
„tus, ex SS. Bibliis textum aliquem prælegit,
„suamque deinde sententiam subjunxit. Illæ
„certè quæ pœnarum metu hinc à nobis Ge-
„nevam profugerunt, Theodoro Bezæ in di-
„sciplinam sese tradiderunt, qui singulis die-
„bus horam unam earum institutioni impen-
„dit,

dit vernaculâ linguâ textum aliquem S. Scri-
pturæ interpretatus: quod item antea Lau-
sianæ fecerat. *Sequitur paulò infra hujus fe-
minæ præsumptionis refrenatio.*

In eo non tantum modestiæ, femineo se-
xui congruentis, limites transiliunt, verùm e-
tiam leges ab Ecclesia præscriptas violent,
quibus expressè in Ecclesia loqui prohiben-
tur. Silentium feminarum est lectio, cuius
tutum, ut veteri proverbio dicitur, est præ-
mium. Harpocrates certè ille juratus loqua-
titatis hostis, inquit, si rupturam silentii
multâ luere feminæ cogentur, brevi om-
nibus bonis eas cessuras, ut quibus silentium
crudelis gehennæ est loco. Apostoli mulie-
res in Ecclesia loqui prohibuerunt: at longè
alia ratione saceruli nostri Reformatores, u-
tuntur. Non longè abibo, nec quorum me-
moria jam dudum sepulta est & obruta, ex-
empla in lucem producam. Meminerunt
multi etiamnum superstites, in monte Mar-
fano (quod Aquitaniæ est oppidum non in-
celebre) An. M. D. LXXII. feminam quan-
dam Gutteriam Bordenaviam nomine, Bla-
ssi de Brahenne uxorem, è suggestu auditio-
ribus interea dū minister expectatur, è Bibliis
aliquid prælegere solitam. Aliam verò Clau-
diam Alisantiam nomine, causidico cuidam,
ejusdem oppidi civi nuptam, Theologiæ
professionem ita sibi vindicantem, ut mini-
strum sàpe reprehenderet, atque erroris in-

380 Hydræ prophan. Novit.

21
FV
simularet. Quin eadem non Diaconitate
tum imunus usurpavit, verum etiam de pra-
destinatione librum scripsit, Regis sorori
quæ Ducibarenſi postea nupsit, dedicatum
ut quum An. MDXCII. in Galliam illaueret
faceret, imprimeretur. Et quia in hujus re-
mentionem incidi, ut scilicet miserabilem
novitatem Ecclesiæ confusionem explicem, in-
de ortam, quod laicis atque in doctis SS. Li-
brorum lectionem promiscue permisérunt,
unum aut alterum exemplum adhuc addam.
ridicula quidem, talia tamen quæ suam et
iam habeant utilitatem. Muliercula qua-
dam quum XXV. caput Ecclesiastici, in quo
feminarum malitia vivis depingitur colori-
bus, legi audisset: Quid, inquit, an hoc Dei
sit verbum? Ego certè diaboli opinor. Me-
mini in curia nostra Burdigalensi olim mil-
item quemdam reformatæ, scilicet, religio-
nis, accusatum, quod historiam de Balaamo
legi audiens, in hac verba erupisset: Eū asinū
multò stolidiorem, qui credat bestiam loquuntur
esse. Fabulas esse, & nugas meras. Quid verò
homo ejusmodi, vix ea quæ ante pedes sunt
videns, de multis aliis S. Scripturæ locis di-
cturus sit? An Oecolampodium hac in rei-
mitabimur, dicere non verentem, in S. Scri-
ptura contradictiones reperiri? Super quo
Lutherus exclamat: Ecce in quam horribili
errores diabolus etiā homines eruditos abripia!
At qui ô Martine tuā ipsius inspice mantica,

&

& quam nefariè libro S. Jobi, & Epistolæ „
D. Jacobi illuseris, revolve. Ille quidem, de „
quò paulò ante diximus, miles credere non „
potuit, asinam loquituram esse: quid si alias „
credat jumenta salvare? Quum Deus ex- „
presse per Prophetam dicat, velle se ut ho- „
mines & jumenta salventur. Quid enim mi- „
rum, si quomodo hæc verba intelligenda „
sint, simplex aliquis & litterarum ignarus „
nesciat, quum ea à me allegata etiam mini- „
ster quidam rectè ac genuinè interpretari „
non potuerit: alias vero per jumenta fæmi- „
nas intelligendas asseveraverit? Novi fæmi- „
nam graviter inde offensam quod in Canti- „
cis Salomonis legisset: *Nigra sum, sed* „
formosa, filia Hierusalem, ac propterea ama- „
vit me, Et introduxit Rex in cellaria sua. „

Porrò vernaculæ hæc linguae, in quam S., „
Scriptura passim traducta circumfertur, „
multis tamen difficultibus ac nubibus in- „
voluta facilitas (ut patet ex tanta Hæretico- „
rum multitudine, qui omnes, S. Augustino „
teste, in hæresim ideò lapsi sunt, quod S. Scri- „
pturæ verum sensum se habere inaniter præ- „
sumperint.) Illa, inquam: vernaculæ lin- „
guæ facilitas multorum animis scrupulos „
sanè non exiguos injecit, atque Ecclesiam, „
magno pere perturbavit. Numquid enim „
vidimus mereatorem ad abacum suum „
sedentem ad sui judicii lancem, fabrum ad „
suam normam, Pædagogum ad Gramma- „

Bb 5

ticæ

382 Hydræ prophan. Novit.

ticæ Medicum ad Philosophiaæ leges S. Scripturæ dicta exponentes. Quum ,
supra diximus , etiam mulierculæ , quasi de
colli , & lana res esset , judicium sibi ac censu-
ram de S. Scripturæ interpretatione sumple-
runt. O rem indignam ac pudendam !
Videre passim etiam in cauponis SS. Biblia
abaco exposita , & sacra vasa ab illotis &
inmundis tractari. Operæ pretium est , quid
nuper Theologus , vir tamen nostri sacerdotii
doctissimus , hac de re senserit , explicare
Ab omni , inquit , ratione abhorret , quodli-
bros sacros , Religionis nostra sacratissima My-
steria continent , illotis passim manibus ve-
sari videmus. Tam seruum ac venerabilem su-
dium non ita perfundorè ac levi velut bra-
chio tractari debet. Totum illud hominem
actionem destinatam ac quietam desiderat :
in cuius auspicatione illa ex divino Missæ of-
ficio verba , Sursum corda , quotidie usur-
panda ac repetenda , atque corpus ita etiam
componendum , moresque ac gestus ad eum
modum temperandi sunt , ut omnia singula-
rem quandam attentionem ac reverentiam
restentur. Credo equidem , adjungit idem ,
libertatem illam sive licentiam tam religiosam
atque arduam Scripturam in varias linguis
transferendi atque interpretandi , plus peri-
culi , quam utilitatis habere. Sed caput
hoc pulcherrimâ Tertulliani sententiâ con-
cludamus , monentis , ut si S. Scripturam

recit

S. Sch. n. J. uasi de censu mplem. Biblio otis & quid sacerd. icare. odd. My. ver. e. f. bra. mem. rat: of sur. iam cum. uia. am. em. am. am. ut. n. m. èc. ectr. S. Scripturam accuratè observemus: quam eadem ab Apostolis, Apostoli à Jesu Christo, Jesus Christus ab ipso Patre accepit. Quò enim inquit S. Augustinus, ad rem tam altam ac profundam intelligendam, melius ac tutius, confugere possumus quam ad Ecclesiam, quæ falli ac decipi non potest.

Placuit hæc fusius adducere, præclarè enim nostrū promovēt intentū, suntq; pleraq; fidei indubitatæ, utpote ab ipsomet sensu percepta, aut à testibus oculatis accepta. Luculenter verò inde perspicitur, homines ex S. Scripturæ promiscua ac temeraria lectione non fieri dociles Dei, sed diaboli, utpote unde tanta Hæreticorum prodiiit colluvies: ut maxime mirer quorumdam etiam hodie imprudentiam, qui tot exemplis, ac gravissima animarum ob oculos positâ jacturâ minimè moti, nec alienô sapientes malō, etiamnum plebeis hominibus, imò mulierculis, factarum Litterarum in linguam vulgarem, non siae multiplici corruptione, traductarum suadent tractationem. Qui & istud observent, quod docet doctissimus Catharinus Archi-Episcopus Comphanus, (a) omnes, qui S. Scripturam in vulgarem linguam versam plebi volunt esse permissam, esse hæreticos, aut de hæretici suspectos, qui autem ècontra sentiunt, esse insigniter Catholicos, & fidei Promotores:

a Quest. de
translat.
Scriptur.

tores : Hoc nos oculis cernimus in quibusdam : si genuini constantesque sint Catholicæ Biblia relinquunt Doctoribus & Pastoribus si hæreticum sapient fermentum , & Biblia ambiunt legete , & ex eis importunè , quando penè oblatâ occasione , disputare , seu potius altercari . Hi muliercularum Pædagogi , præter relatios recentiores hæresiarchas , Duxerunt habuerunt versipellem Pelagium , qui Magistras quasdam interpretandi sacras Litteras molitus est efficere . Quocirca ipsum exhibilat S.Hieronymus : (a) *Quotus enim quisque* inquit , *Christianorum habet legis scientiam* quam in multis Doctoribus Ecclesiæ aut raro , *difficulter invenias ? Verum tutantæ es libertatis* , ut favorem tibi apud Amazonas tuas cilies , ut in alio loco scripseras , *scientiam legis iam fœminas habere debere ; cum Apostoli doceat , esse tacendum mulieribus in Ecclesiæ* . Ed porrò Pelagii Discipulæ progressæ fure arrogantiæ , ut nedum legis scientiam jactarent , sed & libros conscriberent : Unde est illa festiva S. Hieronymi exclamatio : (b) *O felicem ! Cujus præter discipulas nemo conscribit libros . Ad hæc , ex præsumpta lectio* S. Scripturæ olim prodierunt Waldenses , de quibus etiam supra , qui alio nomine de paupere Lugduno appellantur : Waldo enim eorum Princeps , à quo Waldenses dicti sunt , cum esset homo idiota , procuravit sibi sacros aliquos transferri libros , quos legens & non intel.

a Lib. 1.
contra
Pelag.

b Lib. 2.
contra
Pelag.

vit.

Caput IX.

385

intelligens, in plurimos prolapsum est errores. Ex eadem radice prodierunt Begardi, & Turelupini, omnes homines indocti, & littarum prorsus ignari: ut deis testatur (a) à a Lib. 1. de Castro. Ex eodem denique fuisse manarunt hæres. s. 13. multiplices hæreses Beguinorum & Beguinarum, quas fusè persequitur noster Illustrissimus Guido de Perpiniano. (b) Prodiit ex eo-
dem fonte absurdissima hæresis Davidis Ge-
orgii, qui solam Batavicam callebat linguam,
& tamen ex Scriptura se probabat Messiam.
Item hæresis Thaboritarum, in Bohemia.
Denique, Antropomorphitarum.

Cum igitur promiscua S. Scripturæ lectio
tām confusarum sit radix hæresum, novo con-
cepto robore, pluribus ē censi evellendam,
quamvis dicta hactenus meritō sufficere de-
berent. Attentē ergo pro hac re est animad-
vertendum, Ecclesiam esse mysticum quod-
dam corpus, cuius plura proportionata exi-
stunt membra, (c) quædam honorabilia, c Bellar.
ac fortiora, quædam verò ignobiliora ac de verbo
infiriora, ita tamen adaptata, ut unum indi- Dei lib. 2.
geat altero, atque etiam, cum opus fuerit, sub- cap. 15.
veniat: quemadmodum sæpenumerò docet
Apostolus: Corinthiis ita de hoc scribit: (d) d i. Co-
Sicut enim corpus unum est, & membra habet rinth. 12.
multa, omnia autem membra corporis cum sint
multa, unum tamen corpus sunt: Ita & Chri-
stus. Etenim in uno Spiritu omnes nos in u-
num corpus baptizati sumus. Deinde expri-
mit,

386 Hydræ prophan. Novit.

mit, qualiter membra aliqua sunt nobiliora, firmiora, aliqua autem ignobiliora & infirmiora, quæ tamen omnia dicit mutuis indecorpori, quod est Ecclesia, subiectis: *Vos rem estis corpus Christi, & membra de membris*. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde viriutes, exinde gratiascurionum, opiculationes, gubernationes, generalia linguarum, interpretationes sermonum. Tum subdit consequenter, & proprius ad rem non stram, omnia membra Ecclesiæ non habent omnem & eandem functionem: Numquid, omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? Numquid omnes Doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquantur? Numquid omnes interpretantur? Quod sit tamen apud confusos Hæreticos, ubi omnes sibi arrogant divinatum Scripturum interpretationem. Vult ergo Sapientia Spiritus Sancti in corpore Christi, seu Ecclesia, esse Apostolos, Prophetas, Interpretes Scripturarum, & cæteros functionum Praestos. Numquid omnes Apostoli, numquid omnes Doctores, numquid omnes interpretantur, & sic de singulis ministeriis? Nequaquam. Si igitur in Ecclesia sunt Interpretes sermonum, & Doctores, est & aliquid quod interpretantur & doceant, & etiam oportet esse qui

qui audiant & discant. Quod interpretantur & docent sunt sacræ Scripturæ, in quibus continetur Dei voluntas, quid credendum, quidque faciendum sit, & quid tandem sperandum, cùm fides per dilectionem salubriter fuerit operata. Qui autem à Doctoribus audiunt, & discant, sunt laici, idiotæ, & sacerdotes: qui cùm auris & negotiis mundanis implicentur, non possunt incumbere artibus liberalibus, ac scientiis, impediti liberâ volun-
tate, ingenii incapacitate, aut facultatum te-
nuitate: Multò verò minus vacare possunt
sacræ Scripturæ interpretationi, quæ incom-
parabiliter est difficultioris intelligentiæ, & in
qua errare est prorsus periculosem. Hæc igi-
tur Divi Pauli sententia, multis inculcata, ap-
pertè docet, eum in Ecclesia oportere servare
ordinem, ut non omnes sint Doctores, nec o-
mnes interpretentur; at contra, ut quidam sint
Præfecti, quidam subditi, quidam doceant, &
quidam discant, quidam interpretentur, &
quidam excipient interpretationes. Hunc
ordinem, à corporis analogia desumptum,
illustri Divi Gregorii Nazianzeni confirme-
mus discursu: postquam enim fusè ostendis-
ser, omnia sine ordine in universo deficere, ad
subjectum in Ecclesia ordinem gradum fa-
ciens, sic effatur. „ (a) Ordo etiam in Eccle-
siis ita statuit, ut alii sint oves, alii verò pa-
stores: ita ut hi imperent, illi verò obediant: „
Sicque hoc tanquam caput, illud pedes, istud „
manus,

a Qvar.
21. circa:
med.

388 Hydræ prophan. Novit.

„mānus, hoc oculi, illud verò aliud corporis
„membrum, quod omnia rectè inter se co-
„veniant, commodumque tam ad Præfectorum
„quam subditos redundet: & quemadmodum
„dum in corporibus membra nequaquam in-
„ter se dissident, sed cuncta corpus unum
„diversis sunt composita, hec idem omnium
„est officiū ac usus, ad mutuam necessitatis ho-
„nevolentiam: neque oculus graditur, sed dicitur
„cit, quemadmodum nec pes certnit, sed va-
„dit, nec lingua excipit voces, id enim ad
„ditum pertinet: sicut nec auditus loquimur
„nam linguæ id est officium: nasus verò odo-
„ris est instrumentum, at guttur cibum ga-
„stat, inquit Job. Manus autem dandi & ca-
„cipiendi est instrumentum, mens verò con-
„cūtis hominibus dux est, penes quam & se-
„tire, ac in quam est sensus. Ita & apud
„nos, qui commune Christi corpus sumus, o-
„mnis enim corpus unum in Christo, ac per
„unum Christum inter nos membra sumus:
„Hoc enim imperat ac præsidet: istud vero
„obedit & dirigitur: nec amborum idem est
„officium quemadmodum nequaquam eō
„rundem est imperare & subesse, sed ambo u-
„num sunt, in unum Christum, ab eodem
„composita & conglutinata spiritu, licet im-
„perantes à subditis rursus, tanquam medi-
„um, & doctrinā, & exercitatione, & aetate
„distent: licet etiam inter duces tantum in-
„tersit, quantum spiritus Prophetarum aliis

sub-

subjectus est Prophetis. Noli contendere, „
quum Paulus dicat: Et alios quidem in Ec., „
clesia constituit, primum Apostolos, secundò, „
Prophetas, & tertio Doctores. Primum, „
propter veritatem, secundum propter um- „
bram, tertium propter mensuram utilitatis, „
ac splendoris. Et spiritus quidem unus est, „
gratiæ verò dona nequaquam sunt æqualia: „
quoniam nec receptacula ejusdem spiritus „
æqualia sunt; siquidem huic per spiritum, „
sermo datur sapientiæ, vel contemplationis, „
alii autem sermo scientiæ seu revelationis, „
alii fides solida, & hanc quaquam dubia. .... „
ali linguarum genera, interpretatio lingua- „
rum, tam majora quam secundaria dona, ju- „
xta analogiam fidei. Hunc, Fratres, ordinem „
servemus: si aliquis auditus, ille lingua, hic „
manus, aliud verò aliud quidquam. Hic do- „
ceat, iste verò discat.... Ne omnes simus, „
lingua, quod frequentissimum est, ne omnes, „
Apostoli, ne omnes Prophetæ, ne omnes in- „
terpretetur.... Et Paulus quidem pro- „
pter dilectionem Domini vult nos cognosci, „
propter cognitionem verò doceri: sciebat, „
enim viam hanc ad cognitionem opinionis, „
inflatæ optimam esse. Magnum quid est, „
docere, verùm discere periculo caret. „
Quar te ipsum facis pastorem, quum sis, „
ovis? Quar caput esse contendis, quum, „
pes existas? Quar exercitum ducere, „
quæris, quum inter milites adhuc cen-

Cc

Teatris.

„searis. Quir magnum, sed neutiquam
 „tum lucrum maris lectaris, quin sine p
 „ticulo terram colere possis? Sanè si vix
 „secundum Christum, sensusque habeas et
 „ercitatos, tibique lumen splendeat co
 „gnitionis, loquere sapientiam, quæ profet
 „tur inter perfectos, nec non absconditam
 „mysterio: & illam quum tempus ceperis, &
 „tibi concrebita fuerit. Quid enim apud
 „te ipsum habes, quod tibi datum non sit?
 „Aut quod nequam acciperis? Si vero
 „adhuc parvulus es, & humi reptans intel
 „lectu, nec sufficiens & cum sublimioribus
 „progrediatis, siis Corinthius: lac te alat,
 „quur cibum quæris solidiorem, quem mem
 „bra non concoquunt, ac nutrimentum fa
 „ciunt per imbecillitatem.

Palam hic Divus Gregorius reprehendit
 confusionem ac promiscua officia Novato
 rum, qui quibusvis tribuunt facultatem inter
 pretandi sacram Scripturam: at non sinegra
 vissima animarum jactura, uti enim solidus
 cibus debili commissus stomacho generat no
 xios humores, unde saepenumero viventis im
 minet interitus; ita alta divinarum Scriptura
 rum mysteria imbecilli ac ineruditæ menti tra
 dita digerenda ac exponenda, præsumptuoso
 Interpreti adferunt perniciem, quam ruto
 declinaret, si, quod S. Doctor monet, qui ha
 bent sensus exercitatos secundum rectam ac
 Catholicam fidem, docerent, ineruditæ verò

ac in-

ac inexperti humiliter disserent quæ eos scire
convenit ac oportet. Huc spectat, quod re-
fert Theodoretus, (a) scilicet, cùm Præfectus
culinæ Imperatoris nescio quid de Scripturis
pronulisset, eum, à S. Basilio reprehensum, au-
diisse : *tuum est de pulmentis cogitare, non do-*
gma divina decoquere. Quid hic Sanctus de
temporis nostri cocis, mulierculis, aliisque vi-
libus ac ignarissimis homuncionibus dixisset, qui
etiam munus sacras exponendi Litteras sibi u-
surpare non verentur? Consentit Divo Gre-
gorio Magnus Augustinus (b). imprimis lucu- b Lib. de
lenter instanterque inculcat, non sine idoneo util. cre-
Magistro in divinarum Scripturarum lectione- dendi t. 17
nemesse irruendum, sic scribit de Honorato,
qui per seipsum sacram se arbitrabatur intelli-
gere Scripturam: *Cum legerem* (inquit Hono-
ratus) *per me ipse cognovi. Itane est?* (respon-
det Augustinus) *Nulla imbutus poetica disciplina* Terentianum Maurum sine Magistro al-
iungere non auderes. Asper, Cornutus, Donatus,
et alii innumerabiles requiruntur, ut quilibet
Poeta possit intelligi, cuiusc carmina, et theatrica
plausus videntur captare: tu in eos libros, qui
quo modo se habeant, Sancti tamen divina-
rumque rerum pleni propter totius generis humani
confessione diffamantur, sine duce irruis, et de
his sine præceptore audes ferre sententiam: nec si
ribi aliqua occurrit, qua videantur absurdia
arditatem tuam, et purrefactum rabe hujus
mundi animum, qualis omnium stultorum est.

Cc 2

accep-

acausas potius, quam eos, qui fortasse à talibus intelligi nequeunt? Quæreres aliquem pium, mulcē doctrinam, vel qui talis esse muleis conscientibus, diceretur, cuius praeceptis melior, doctrinā peritior fieres. Non facile reperiebas, cum labore investigaretur? Deearat in eaterne, quam incolebas? Quæ causa uelius cogere pergrinari? Ecce! quanta sollicitudine S. Augustinus asserit quærendum ducem ac Præceptorem in sacræ Scripturæ arcanis pervestigandis, quæ opifices ac mulierculæ propriō hodie volunt marte intelligere: quos denuò ita increpat: (a) Si unaquaque disciplina, quanquam uilis & facilis, ut percipi possit, Doctorem ac Magistrum requirit: quid temperaria & superbia pleniū, quam divinorum Sacramentorum libri, & ab Interpretibus suis nolle cognoscere, & incognitos velle damnare?

Ne verò novi Scripturarii, qui se coram vulgo jactare solent illuminatos divinæ Legi Magistros, incautos pergant circumvenire Catholicos, ex eodem S. Augustino docebo, non cujusvis, qui se Doctorem ac Magistrum obtrudit, sequendum esse sensum & judicium in Scripturæ intelligentia, multi enim videri dicique volunt, illuminati Doctores ac Magistri, cùm sint seductores & Hæretici, sed S. Scripturam intelligendam esse, juxta eum sensum, quem in communī Patrum consensu tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia. Ego verò, inquit (b) Augustinus, *Evangelio non credem*,

*a Loc. cit.
cap. 14.*

*b Contra
Epist. Ma-
rich. c. s.*

à talib
pium.
s conser
zelior, &
riebam
eaten,
ret pen
. Augu
cepio
gandis
die vo
a incr
nquam
ac Ma
bia ple
libro,
§ incr
coram
e Legis
venire
cebo,
strum
ficium
videti
Magi-
sed S.
sen-
ute
verò,
eden
rem,
rem, rem,

rem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret au-
toritas. Quibus ergo obtemperavi dicentibus,
Credite Evangelio, cur eis non obtemperem
mihi noli credere Manichæo, (Luthero, Calvi-
no, &c.) Elige quid velis. Si dixeris, crede
Catholicis, ipsi memonent, ut nullam fidem ac-
commodem vobis. Quapropter non possum illis
credens, nisi tibi non credere. Si dixeris: No-
li Catholicis credere: non rectè facies per E-
vangelium me cogere ad Manichæi (Lutheri,
Calvini, &c.) fidem, quia ipsi Evangelio Catho-
licis prædicantibus credidi. Si autem dixeris:
Rectè credidisti Catholicis laudantibus Evange-
lium, sed non rectè illis credidisti vituperantibus
Manichæum, (Lutherum, Calvinum, &c.)
Usque adeò me stultum pueras, ut nullâ redditâ
ratione, quod vis credâ, quod non vis non credâ?
Multò quippè justius & cautius facio, si Catho-
licis, quoniam semel credidi ad te non transeo.
Hæc de communi Catholicorum auctoritate,
de qua, & Doctorum Catholicorum consen-
sus sic alibi scribit ad intentum: (a) Si au-
tem in aliquis Haretici Volumina incurrit, &
nesciens forte, quod vera fides improbat, tenuit
animo, & Catholicum esse arbitratur: sedulò
edocendus est, prælatâ auctoritate universalis Ec-
clesie, aliorumque doctissimorum hominum, &
disputationibus & scriptiōnibus in ejus veritate
florentium. Quosdam verò hujusmodi do-
ctissimos homines, eosque nominatissimos, re-
censet alio loco: (b) Propter Catholicam, ait,
veritatem Sancti & Beati, & in divino: um
fi.

a De Ca-
techizan.
rud.c.8.

b Lib. 2.
contra Iu-
lian. Pe-
lag. prope
flo.

394 Hydræ prophan. Novit.

eloquiorum per tristationem clarissimi Sacerdotum, Irenaus, Cyprianus, Reticius, Olympius, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Innocentius, Joannes, Basilius, quibus addo Presbyterum nullis nolis, Hieronymum... aduersus vos profundunt sententiam. Quibus ego addo ipsum Augustinum. Plura huic spectantia tradidi caput superiore.

28 eff. 4.
Decret. de
edit. S.
Scrip.

His omnibus conformia statuit sacra Tridentina Synodus: (a) Ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum, ad adificationem dei & trinitatis Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est indicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sanctorum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat. Hæc Synodus: quibus ignarum vulgus, cui & sensus Ecclesiæ, & consensus Patrum, quoad recondita Scripturarum mysteria, planè est ignoratus, longissimè arcetur à munere interpretandi Scripturas sacras. Quocircà ita demum monet S. Augustinus: *Omnia divina eloqua salubria sunt bene intelligentibus, periculosa verò his qui ea volunt ad sui cordis perveritatem detorquere, potius quam suum cor ad eorum rectitudinem corrigerere.* Quâ sententiâ actiter nostri feriuntur Novatores, qui sacras Litteras non eō legunt animō, ut Deum in eis querant, & quid ille ab ipsis

ip̄is postulet, quæque ejus voluntas sit, agnoscant : sed eas ad cordis sui perversitatem detorquent, indeque contradicendi & veritati repugnandi materiam sumunt. Quò fit, ut meritò eis dicere liceat, quod olim S. Augustinus dixit Fausto Manichæi discipulo : (a) Hac ^{a Lib. 16} presumptio tumida arrogantiæ oculum cordis vel ^{cap. 14.} claudit, ut omnino non videat : vel distorquet, ut ^{contra} Faust. perversè videat, & alind pro alio prohet, aut improhet. Invehebatur (b) Christus olim in Scripturis, & Pharisæos, in quiens : Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. Quàm verè in Novatores hæc Christi quadrant verba: qui, ut Scribæ, & Pharisæi, non ideo sacros libros legebant, ut in eis Christum adumbratum viserent, ejusque vitam, facta & dicta amplecterentur, sed ut fastus, ambitionis, & avaritiæ suæ latebras invenirent : ita isti non ideo sancta versant Volumina, ut inde intelligent, quæ sit Christi Ecclesia, quæ ab ea beneficia acceperint, quanto studio, & voluntate eidem obediare debeant : sed, ut Scripturarum testimoniis perperam interpretatis, virtia sua, & malas affectiones contegant. Quis autem credat hujusmodi lurconibus Spiritum Sanctum divinorum eloquiorum aperire arcana ? ^{c Sap. 1} in malevolam animam non intrat sapientia, nec habitat in corpore subdito peccatis (c) Rectè Divus Dionysius, (d) Pauli Apostoli discipulus, & Theologorum facile Princeps : *Divina, in clesia. Hisquit, non capit, qui Dei mandata non servat.* ^{d De Eccl. rar. c. 22.}

Cc 4

Ec

396 Hydræ prophæt. Novit.

Et Clemens Alexandrinus Presbyter, qui non multis post eum sæculis claruit: *Facientes ait,*
Dei voluntatem, voluntatem ejus cognoscimus.

(a) Addit causam Gregorius ille cognomeno Theologus: (b) *Non enim cuiusvis est hominis de Deo disputare, sed sacras litteras intelligere: Non hac aede res vilis est, sed eorum, qui etiamnam humi serpentes, terrenis studiis occupantur. Quoniam eorum tantam est, quia multi*
multos habent delectu, ad tantum munus indeantur idonei: qui contemplandi acuminaturos antecellunt: qui iam ante, sed corpus animum ab affectionibus inordinatis purgavimus.

Magnus quoque Basilius, (c) docens, quantum animi puritate libri sacri sint tractandi: *Quemadmodum, inquit, in sera scriberet quis non poterit, nisi characteres impressos deleverit: Sie nec anima, divina dogmata degustari, nisi pristinos ex animo mores penitus extinxerit. Cum verò & Novatorum Duces, & vulgas, pravis affectibus, odii, invidiae, arrogantiae, avaritiae, incontinentiae, intemperantiae sint coinquinati, quomodo divina Scripturas absque ulla prævia animi præparatione, ac sine Magistris idoneis, poterunt intelligere?*

Quod si ad Sanctos Patres Christianos pietatis columna mentem reflectamus, eorumque consideremus exempla, ianuaria sese offerent argumenta, ex qui-

a Lib. I.
Strom.
b Lib. de
Theol.

c Epist. ad
Gregor.
Nazian.
de vita
solitaria.

quibus perspici liquidò posset , quanta
animi præparatione , puritate ac reveren-
tiâ ad divinarum rerum studia sit acceden-
dum : adducam pauca . Scribunt , qui vete-
num Patrum res gestas litteris mandarunt , eos
ita vitam instituisse , ut à caducarum rerum
cogitatione animum penitus abduxerint ; ma-
nus , linguam , oculos , ab omni intemperati-
tia cohibuerint : & puritatem , ac submissio-
nem animi imprimis coluerunt : atque ubi
corpori tantùm ea tribuissent , sine quibus vi-
ta mortalium tueri se nequit , reliquum tem-
pus sacræ scripturæ lectioni , ac orationi im-
pendisse , ac frequentibus vigiliis ad sac-
ræ Scripturæ adyta viam sibi parasse ; ex-
ploratum quippe habebant , hisce tantum
gradibus ad altissimam divinarum rerum co-
gnitionem parari ascensum . Duos in medium
adducam , duo illa videlicet Græciæ , & Ec-
clesiæ lumina , Basilium verè magnum : &
Gregorium jure Theologum nuncupatum .
Ac de Basilio quidem litteris prodidit ipse
Gregorius (a) , quod ut cœlestis philosophiæ
arcana intelligentiâ assequi posset , eà primum
omnia abjecit , & pro nihilo habuit , quæ
mortales in bonis ponunt . Deinde tale vitæ
genus ingressus , ut humi cubarit , noctes ferè
integras insomnes transegerit , quotidie jeju-
naverit , pane solo contentus fuerit , & sal pro
delitiis habuerit , & ab omni libidinis conta-
gione integrum ætatem conservarit , & unicâ

a Monas.
in vitam
S. Basili.

Ces

tan-

tantum veste corpus texerit : nec ante ad sacra studia accesserit , quam precibus fundendis & Dei beneficiis mente recolendis , aditum sibi ad ea sterneret. Hæc , plurimis omissis , de Basilio. De Gregorio autem , quem Theologum nominat Græcia universa , quid dicam ? Narrat Gregorius presbyter (a) , quod à puro se , suaque studia & cogitationes Deo dedicaverit , & rebus omnibus caducis remiserit nuntium , ac Deo sese consecraverit , sacramen-
tumque Litterarum studiis addixerit , ut inde quis esset veritatis splendor , perciperet. Hanc animi præparationem , quam adhibuerunt duo illi maximi viri , reliquos omnes Patres adhibuisse , antequam se sacris Scripturis applicarent , ex eorum scriptis quilibet facile poterit intelligere : Omnes , inquam , Deum in san-
ctis libris loquentem audituri , sensum moderari sunt , ut Divus ait Hilarius , ad ea , quæ Dn digna existant. Cùm Patres isti , aliquique , & virtæ sanctimoniam , & ingenii acuminet tanto-
pere eminerent , semper tamen testati sunt , imbecilliores se esse , quam ut animo possent comprehendere quam plurima , quæ sanctis Litteris continentur. Unde & factum est , ut ad sanctos Libro tractandos , ante non accelerint , quam magistros tales consuluissent , quorum in eisdem interpretandis doctrina , diligentia , & integritas nota esset ac spectata. Clemens Petrum audivit : Polycarpus Joa-
nem habuit præceptorem : Irenæus Polycar-
pum :

*a In vita
S. Gregor.
Nazian.*

FTV

21

puim; Clemens Alexandrinus Panthæni Martyris scholam frequentavit: Clementis hujus discipulus fuit Origenes, ex cuius schola (tangquam ex equo Trojano) innumeri celebres Theologi prodierunt. Hieronymus Didymo, & Gregorio Nazianzeno se in disciplinam dedidit, quorum alterum, videntem suum vocat, altero præceptore sacras se Litteras didicisse gloriatur (*a*). Doctor Doctorum, Augustinus, S. Ambrosium sacrarum Litterarum mysteria interpretantem Mediolani diu audivit. Sed quid opus est hac de replura congerere exēpla? Nemo enim ex Catholicis Majoribus umquam fuit, qui sibi suæ imbecillitatis conscientia non fuerit, & alteri magistro divinas Scripturas exponenti se non submisserit, intellectumque in obsequium Christi non capti-vaverit, donec idoneo dirigente præceptore, in virum perfectum adolesceret, & depositum, quod à Patribus acceperat, fidelibus Ecclesiæ filii commendaret.

Quid modò ex iis, quæ dicta sunt, concludamus aliud, quām hæreticos omnes, tam magistros, quām vulgus, propterea genuinum, verum, & rectum sacræ Scripturæ sensum non intelligere, quia Patres sanctos & illuminatos non imitantur, neque animum purgant à vitiis, antequam sacræ Scripturæ mysteria percipere studeant: neque de se ipsis submissè sentiunt: neque in intelligendis sacris libris antiquorum Patrum sententias amplecti volunt:

*a Proem.
in epist. ad
Galat.*

400 Hydræ prophan. Novit.

volunt: sed mirabili superbiâ, incredibili arrogantiâ, ac inflatione carnis suæ, illotisque manibus divinas Scripturas attingunt, ac, prout ipsorum genio ac cerebro placuerit, interpretantur, eosque inde eruunt sensus, qui cum ea pugnant sententia, quam tota Christi Ecclesia semper laudavit, approbavit, ac ser-

^a Lib. I. de prin. vavit: & (sicut olim dixit S. Hilarius) (a)

Boni interpretis officium sequi nolunt, qui è Scriptura sensum potius retulerit, quam attulerit:

^b Contra heres lib. ante intelligentiam docere præsumpsere. In quos

^{i. Tom. I.} proinde quadrat istud S. Epiphanius. Termin

nobis positi sunt, & fundamenta, & adiuncta fidei, & Apostolorum traditiones, & Scriptura sancta, & successiones doctrinæ, & unde quaerit veritas Dei munera est. Nemo ergo decipitur novis fabulis; quas novissimi distorti Scripturarii cum horrenda confusione in lacras invehunt Scripturas: sed quid miramur? nam, ut laudatus jure asserit S. Epiphanius (c), Omnis heresis mentitur, que non accepit Spiritum sanctum secundum traditionem Patrum in sancta Dei Ecclesia. Sed perdet Deus omnes qui loquuntur mendacium hujuscemodi (d).

Cùm igitur & ratione, & experientia manifestum sit, ex nimis libera, promiscua, ac temeraria sacrorum Bibliorum lectione, multa oriri incomoda, eaque gravissima, utilitates vero nullas, vel paucas; jure merito cautum semper fuit à sapientibus, ne sacrorum libro-

^c In An. corano.

^d Ps. 5.

Librorum lectio passim sine discrimine con-
cederetur omnibus. Judæis certè (S. Hiero-
nymo teste) (a) non licebat ante trigesimum ^{a Epi. 103.}
ætatis annum legere librum Geneseos , &
Cantica Canticorum , quia multa in eis con-
tinentur intellectu difficultia , quæ indoctis , &
& in vitiis pronis , facile mali præberent occa-
sionem exempli : v. g. istud Canticorum (b):
Osculetur me osculo oris sui. Dilectus meus mihi,
Ego illi, inter ubera mea commorabitur. Et
hujusmodi , quæ carnalibus hominibus , non
nisi carnaliter videri possent interpretanda ;
unde eveniret , quod Paulus ait (c) : *Littera* ^{c 2. Corin.}
occidit. Ex illo Judæorum exemplo sic ad Ca-
tholicos arguit D. Gregorius Nazianzen. (d):
Sanè & apud nos , quemadmodum veteres sa-
pientes Hebraeos legem condere deceret : illi enim
nequaquam permittebant , ut juvenes sacros le-
gerent libros , tanquam inutiles animabus adhuc
infirmis ac tenellis : quò non omni nec semper con-
cederentur omnia , sed prescribere iur quibus fi-
dei imbuī deberent sermonibus. Hic fuit sensus
sanctissimi ac sapientissimi hujus Patris ante
mille ducentos annos de sacrorum librorum
lectione , non omnibus , non juvenibus ,
non mulierculis , non opificibus , non lurco-
nibus , ac cæteris de fece populi eam esse per-
mittendam , ut novissimi fieri volunt Nova-
tores ; apud quos divinæ Scripturæ in minori
habentur æstimatione ac reverentia , quam a-
pud Gentiles libri sacra eorum continentes.

Libri

b Cans. I.
c 2.

c 2. Corin.
d Orat. 21
in fin.

a Lib. i. de Magist. ap. 13. Libri sanè Sibyllini in tanta apud Romanos habitu sunt reverentia, teste Fenestella (a), u

solis duumviris liceret inspicere. Postquam autem istud Duumvirorū Saecerdotium ad decem fuisset extensum, qui decemviri appellabantur, ab his demum solis illi libri legi permettebantur. multò ergo magis decet Christianos sacris libris illam exhibere reverentiam ut non passim omnibus legendi tradantur, sed eis dumtaxat qui probati fide, & aliquanta

b Esa. 6. Saltem cæterarum rerum Scientia prædicti sunt de fide enim ait Elaias (b) *Nisi credideritis, non intelligeritis.* Scientiam autem rerum humana- rum ad sacræ Scripturæ intelligentiam esse necessariam, & res ipsa loquitur, res enim hu- manas & naturales scriptura frequenter attingit ut generationem & corruptionem, elementa, sidera, meteora, & alia; & sancti Patres suis probant exemplis, qui non prius se sacrarum Litterarum addixerunt studio, quam natura- lium rerum scientia essent imbuti. Et utrumque una oratione Christus insinuavit, dicens;

c Matt. 7. (c) *Nolite sanctum dare cambus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conversi disruptant vos.* Quod exponens Theophylactus ait: ca- rses sunt infideles, porci autem porcinam vitam a- gentes. Mysteria igitur incredulis non sunt pro- denda. Neque Divinæ Litteræ hominibus carnalibus committendæ, ne forte conculcent eas pedibus suis, ad pravos suos affectus eas de- torquendo.

His

His attexo consilium Ambrosii Catharini
Archiepiscopi Complani Ordinis Prædica-
torum , de hac quæstione ita loquentis (a).
Supereft nunc postquam quorumdam præ-
valuit atidacia, & versæ sunt Scripturæ mul-
tis locis in linguis vernaculaſ ferè eujusque
gentis, quid huic malo ſit adhibendum re-
medii conſideremus. Si quis enim me con-
ſuleret, quæ jam ſunt editæ non prohiberem,
niſi forte mendosæ invenirentur ac dolosæ
translationes , aut per adjecta hæreticorum
ſcholia ſcandalofæ: idque eo conſilio face-
rem , ne daretur anſa malignis garriendi in-
nos, quaſi velim⁹ ſupprimere Evangelicas
veritates. Sed illud diligenter curari vellem,
ut in eis Scripturæ locis quibus adverſum
nos abutuntur hæretici , declararetur ſensus
Catholicus , aut in præfatione admoneretur
lector de offendiculis , & instrueretur , in
cunctis tutiſſimum eſſe , ritus & obſervan-
tias Patrum , ac Traditiones obedienter ſe-
ctari. Novas autem versiones nolle⁹ per-
mitti , niſi & nomen authoris haberent , &
diligenter probatae à doctis & verè Catholicis,
testimonium ſecum ferrent. Placeret,
ut in locis per hæreticos controverſis habe-
rent glossema Catholicum. Hoc autem ſe-
cundūm indulgentiam ad duritiam cordiū,
non ſecundūm conſilium. Hæc Catharinus,
quibus apertè inſinuat , lectionem promi-
ſcuam ſacraſ Scripturæ ſimpliciter eſſe prohi-
ben-

a Quæſt.
de transl.
Script.

bendam. Quapropter laudandum meritò venit edictum illustrissimorum Catholicorum Hispaniæ Regum Ferdinandi, ejusque con-

*a de baref.
Lib. I. c. 13.*

jugis Elisabethæ, de quo testatur à Castro^(a), quod sub gravissimis penas prohibuerunt, ne quis sacras Litteras in linguam vulgarē trans-

ferret, aut ab alio translatas retineret: timuerunt namque prudenter plebi suæ, ne illierandi præberetur occasio, nec sine causati-

muerunt, ut ex hac tenus dictis evadit mani-

festum. Nunc aliter sentientium responde-

mus objectis, ac querelis.

Primò quidam fortè dicent: vulgus & idio-

tas quidem non posse de sacrarum Litterarum

sensu censere ac docere, sed Doctores audire,

& consulere: tamen ipsos debere eas legere, &

audita cum lectis conferre ad ædificationem

& confirmationem: quemadmodum Apo-

stolorum tempore^(b) Scrutabantur Scriptu-

ras, si hæc ita se haberent. Et Christus ipse mo-

nabat Judæos^(c): scrutamini Scripturas. His

respondeo: collationem illam auditorum ex-

facta Scripturā cum lectis plenam esse périci-

lis, rara enim in hominibus plebeis & curio-

sis ea est submissio, ut doctis simpliciter acqui-

escant: aut si eis acquiescent factâ collatione,

cur non id præstant sine collatione? adeoque

frustranda est hujusmodi curiosa scolorum

indagatio ac collatio: verendum que est, ne

Prov. 23 in eis illud Sapientis verificetur^(d): *Quiscri-*

tator est maiestatis, opprimitur à gloria. Per-

me

mittuntur nihilominus aliqui , in particulati-
casu , legere , ac scrutari Scripturas , ii nimi-
rum , qui in errorem abducti sunt , vel in fide
hæsitant , noluntque acquiescere Ecclesiæ: his
enim suadetur ut Scripturas legant , attamen
non sine magistro , qui eis ex Scripturis Eccle-
siam prober & veritatem : & hujusmodi erant
Iudæi illi , de quibus loquitur liber Actuum
Apostolorum , in textu relato , & Christus
Dominus , dum jubet scrutari Scripturas: prio-
res enim nondum sciebant Paulum esse verum
Dei verbi præconem : posteriores etiam igno-
rabant Christum esse Messiam : at verò Ca-
tholici , qui jam veram amplexi sunt fidem ,
non possunt dubitando de ejus veritate inqui-
rere in Scripturis an cum illis conveniat. Pos-
sunt tamen hoc facere docti pro confirmatio-
ne & demonstratione fidei : & sic doctrina
Ecclesiæ in scholis & templis à Doctoribus ex
sacra Scriptura demonstratur. Denique loca
illa Scripturæ de scrutatione Scripturarum
non diriguntur ad quoslibet , sed ad nobilio-
res Judæorum , Scribas & Doctores , qui erant
in Scripturis eruditæ , uti expreſſè habet locus
Actuum Apostolorum : unde nihil inde con-
cluditur , quām Doctores & Prælatos Catho-
licorum debere scrutari Scripturas pro ædifi-
catione & confirmatione populi : perperam
proinde novi ac imperiti Scripturarii ea Scri-
pturæ loca in suam rapiunt partem.

Objiciunt deinde , Christum , & Aposto-
Dd los

los prædicasse Verbum Dei lingua vulgari, & deoque & imprimi, ac legi debere lingua vernaculis, perinde enim est, sive lingua proferatur, sive scribatur. Respondeo hoc non sequi: prædicatio enim continet explicacionem, quæ facile capitur: at cum Verbum Dei nudum scribitur manet obscurum, nec ab omnibus recte potest intelligi. Unde, sicut non sequitur: nutrices cibant parvulos cibo præmanso, ergo etiam integro & solidō sunt nutriendi: ita mala est consequentia: ministratur populo Verbum Dei explicatum à Concionatore: ergo etiam debet ministrari ac scribi lingua vulgari sine explicatione: explicatio enim tollit obscuritatem, & per consequens periculum in errorem labendi.

Opponunt tertio, & signanter Erasmus: olim sacram Scripturam in linguam vulgarem fuisse versam: & S. Hieronymum eamdem in Dalmaticam linguam transtulisse. Respondeo primò: non sequi ab eo quod olim factum fuit, ad idem semper faciendum, saepe enim aliqua prosunt, quæ postmodum, mutatis circumstantiis, nociva fiunt, & proinde jure abrogantur. Accipe exempla. Currebant olim ad sepulchra Martyrum, sub nocturnis vigilii, viri ac mulieres, eamque proxim vehementer commendavit Hieronymus adversus Vigilantium (*a*), quam tamen statutâ definitione abrogavit Concilium Elibertinum, sic decernens: *Placuit prohibari ne fessina*

*a Lib. con-
tra Vigi-
lant. c. 35.*

in cemiterioper vigilent, eò quod sèpe sub obtenu-
tu orationis, sceleratenter committant. Olim
etiam corpus Domini dabatur in manus do-
mum asportandum, ut domi quisque illud op-
portunè sumeret, ut videre licet apud Euse-
biū (a): at, cùm multi inde fuissent orti abusus,
abrogata est consuetudo. Fuerūt ergo olim sa-
cræ litteræ in linguam vulgarem translatæ, ac
etiam promiscue lectæ, quod tamen non po-
test probari, ut mox dicam, non tamen hoc
hodie fieri expedit, experientiâ enim didicim⁹,
hac de causa multos idiotas in tetros errores
fuisse prolapsos, aut certè errorum, ab aliis in-
ventorum, defensores factos, ut visum est su-
prà. Respondeo secundo. Quod si fortè qui-
dam populi habuerint sacras Scripturas in lin-
guia vernacula, id ideo factum, quia linguam
Latinam, Græcam & Hebraicam ignorabant:
ne igitur harum linguarum defectu divinis li-
bris omnino carerent, in linguam vulgarem
oportuit eos transferri. Testatur tamen Bel-
larminus (b), se nusquam legisse, S. Hiero-
nymum sacram Scripturam in linguam vul-
garem vertisse: tamen si id factum fuit à S.
Hieronymo, aut quovis alio, non ideo fa-
ctum est, ut omnibus sine discrimine earum
foret permissa lectio, sed ad consolationem
eorum, qui sine periculo eis uti poterant,
quemadmodum & hodie inter Catholicos,
quibusdam conceditur sacrorum Bibliorum
lectio. Denique, quamvis apud quasdam gen-
tes fuerit usus sacrarum Scripturarum versarū

a Hist.
Eccles. lib.
6. cap. 33.

b Lib. 2.
de verbo
Dei cap. 16

408 Hydræ prophæ. Novit.

in linguam vulgarem, tamen earum interpre-
tatio reservabatur Majorib⁹, & Sacerdotibus.

Objicitur quarto, Scripturas olim fuisse ver-
fas in linguam Chaldaicam, & Græcā, quando
illæ erant vulgares. Postmodum etiam verbi
sunt in linguam latinam, quæ similiter erat vul-
garis. Respondeo, imprimis nos non negare,
Scripturas posse verti in linguis vulgares, sed
solū contendimus, eas passim omnib⁹ non esse
permittendas legendas in lingua vulgari. De-
inde versio Chaldaica, non tam versio, quam
brevis est explicatio, inquit Bellarminus. Quod
spectat ad linguis Græcam, & Latinam, licet
eæ multis quandoque fuerint communes, non
fuerunt tamen omnibus vulgares, ut docet id
Bellarminus, adde responsionem ad objectio-
nem præcedentem.

Rursum objiciunt exemplum S. Hierony-
mi, qui multas mulieres sacras docuit Litteras,
& ad eas legendas induxit, ad suam consolatio-
nem & ædificationem: nempe Marcellam,
Paulam, Eustochium, Demetriadem, & alias.
In promptu ad hoc responsio est. Ita enim
Matronæ erant eruditæ linguis: erant & à
mundo separatae, Deo dedicatae, divinarumq;
rerum contemplationibus deditæ, & jam ve-
ram didicerant humilitatem, paratissimæ ca-
ptivare intellectum in obsequium fidei: pati-
tur ergo doctrina nostra in istis, & hujusmodi
Catholicis exceptionem. Dent autem, qui sic
argumentantur, nobis Marcellas, Paulas, Eu-
stochia, & nos illis libenter dabimus lectionē

& me-

Les. cit.

FV

21

& meditationem Scripturarum. Etenim mulieres illae verâ sapientiâ ac Dei timore præditæ numquam sibi arrogassent censuram ac judicium sacræ Scripturæ, ut nunc multæ vanæ & arrogantes faciunt mulierculæ. Paula sanè, cū esset doctissima, à quodam hæretico subdolè circa articulum resurrectionis tentatæ, non auctoritate respondere, sed loco suo suffecit S. Hieronymum magistrum suum. Optimè enim noverat prudentissima ac sanctissima mulier, inquit merito Catharinus (a), istud B. Petri dictum (b): *Parati semper ad satisfactionem omnipotenti vos ratione de ea qua in vobis est, spe, non promiscue pertinere ad omnes, sed proprie, ut B. Hieronym. declarat, ad Sacerdotes Dei, non ad mulieres, & idiotas.* De quibus loquens laudatus Catharinus, sic exclamat: Novi ego, novi heu, quasdam & sanguine nobiles, & ingenio & lingua, ac nonnullis etiam litteris pollentes, & fortunis ac sæculi principatibus claras, & nihilominus facile à diabolo per Scripturarum lectione deceptas, in hypocrisi abscondentes superbiam, atq; hæreles imbibentes. Hæ Sectas in more Jezabel mirificè diligunt, & favore ac sumptibus amplis favent, & libenter à viris eadem fatinâ compactis audiunt honorificam sui nominis mentionem crebro fieri & laudibus in cœlum se efferti, quæ magis sihi ipsi placeant & inflentur, & ita inanis gloriæ funiculis, & proprii amoris dulcedine illaqueatae, infeliciter cum multis pereant. Quocirca meo periculo omnibus dictū velim, lon-

a Quest. de
translat.
Script.
b i. Pet. 3.

Dd 3

gè

410 Hydræ prophan. Novit.

gè præstare , & omnino conducibilius esse servare obedientiam & fidem in simplicitate, quām operosius investigare mysteria, & seculi novitates ac peregrinas doctrinas. Hac curiosâ sciendi cupiditate extimulata primam mulier corruit , quæ dum plus sapere quām portebat , gestivit , insipientissima redditum est , & iumentis comparata. Hactenus Cætharinus , cuius instructionem & curiosarum ac scolarum mulierculatum , & earum pedagogorum ac adulatorum animis altissimè peropto insculptam.

Objiciunt ad hæc : sacram Scripturam esse animarum cibum , ac medicinam , quo induti privari non debeant , eò quod ignorent linguam Græcam , Latinam ac Hebraicam , cùm apud Deum non sit personarum acceptio. Addunt , in Scripturis contineri Testamentum fidelium , quo à cœlesti Patre instituti sunt hæredes : indignum autem esse ipsos hæredes testamentum perpetuò latere.

Respondeo: nos non privare quemquam animalium cibo ac medicina, sed cibum ac medicinam istam administrare secundūm ordinem & œconomiam à Deo institutum , qui posuit in Ecclesia Apostolos, Doctores, Interpretes , ad eum finem , ut quæ de Scripturis pertinent ad salutem tam in communi , quām in particulari , ea publicè ac privatim trādant & exponant, & quasi præmanso cibo infirmos ac imperitos pascant. Ab his quoque verius ,

cl-

tius , & tutius fideles suum intelligent Testa-
mentum , & conditiones sub quibus institu-
ti sunt hæredes regni cœlorum , quām si per se
quisque conetur multiplices & difficiles Scri-
pturas perscrutari : facilius enim percipitur
verbum Dei vivâ voce cum explicazione pro-
nuntiatum , quām secundūm se considera-
tum . Hinc temporibus Apostolorum legimus ,
eorum discipulos potius prædicatione , quām
lectione fuisse in fide instructos , & roboratos .

Urgent ulterius adversum Ecclesiæ praxim
adversarii autoritatem S. Chrysostomi (a) ,
qui variis locis prima facie videtur communi-
Catholicorum usui repugnare ; quodam loco
habet ista : *Audite, inquit, obsecro, seculares o-*
mnes, comparete vobis Biblia, animæ pharmaca-
ca, si nihil aliud vultis, vel novum Testamen-
rum acquirite, Apostolorum Acta, Evangelia, b *Hom. 2.*
in Matth.
Prafat. in
epist. B.
Paul.
hom. 3. in
2. ad Thes-
sal. 10. in
Ioan. hom.
3. de Lazar.

Respondeo , verba hujus S. Doctoris esse
intelligenda ad mentem ejusdem , & juxta oc-
casiones , quibus ad ea proferenda moveba-
tur : ea verò tempestate homines dediti erant
comœdiis , spectaculis , aliisque vanitatibus ,
& divinas Scripturas negligebant etiam ii ,
quibus eas fructuosè legere permissum fuisset :
aut etiam in concionibus expositas audire
contemnebant plerique : idcirco S. Chryso-
stomus ad eam desidiam excutiendam , perpe-
tuo hortabatur omnes ad lectionem Scriptu-
rarum , non quod eam licentiam omnibus om-
nino ,

412 Hydræ prophan. Novit.

nino, etiam rudissimis de plebe fabris & officibus concederet, sed ut ii saltem id facerent, qui cum fructu poterant, alii verò studiosè Scripturas à Concionatoribus expositas exciperent. Sciebat enim se cum iis agere, qui hujusmodi egerent amplificationibus: responsio

a Hom. 3.

de Lazaro

vel ex uno S. Doct. loco manifesta evadit: sic enim quadam scribit Homilia (4): Non potest fieri ut quisquam salutem assequatur, nisi perpetuo versetur in lectione spirituali. Hoc autem falsum esse pater, aliás litterarum ignari non possent salvati: igitur hyperbolicae sunt hujusmodi locutiones. Denique S. Chrysostomi authoritati prævalet authoritas Ecclesiae, & Capitis ejusdem contrarium jubentis & sentientis.

Objicit denique Erasmus in hunc modum: quidquid est hæreseon in mundo, totū ferè natum est vel ex philosophia, vel ex ipsis sacris litteris perperam intellectis: sed à libris Philosophorum nullus arcetur: nullus ergo similiter à sacris litteris est repellendus.

Respondeo, latissimum esse discrimen, etiam in hoc punto, inter gentilium Philosophorum libros, & sacram Scripturam: sacram enim Scripturam Catholicorum quisque legit ut divina oracula authoritatis infallibilis, quâ de causa nec illi contradicere, nec de ejusdem audet ambigere veritate, & animo constanti credit cuncta à se lecta: Ua-

de

de si quidpiam in sacra Scriptura perversō intellexerit sensu, æquè constanter credit ac reliqua, nam secundūm suum sentum arbitratur verba lecta à Spiritu S. esse dictata: quapropter conceptum errorem eā propugnat pertinaciā, quā divinas defenderet revelationes. At verò Gentilium Philosophorum scripta Christianus nullus sic legit, quasi divina forent oracula, sed velut doctrinas hominum erroribus & mendaciis obnoxiorum: Unde & liberè illis dissentit, contradicit, ac de lectorum veritate dubitat. Accedit, quod errores Gentilium sint prorsus aboleri ac proscripti à Christianismo, quapropter non est tantum periculum eosdem resuscitandi, aut imitandi, sicut errores grassantium hæresum, qui solā sacrā Scripturā jactantur probari: Hinc est, quod rarissimè experiamur nasci hæreses ex lectione librorum Gentilium, sapissimè verè ex indiscreta sacræ Scripturæ lectione. Quoniam nihilominus sàpè contingit ex lectione librorum Gentilium, ac aliorum errorum exoriri vitia, ac hæreses propter argumentorum fallacem verisimilitudinem, ac styli elegan- tem concinnitatem, caput sequens ab hujsmodi furfuris librorum lectione instanter dehortabitur.

Dd 5

CA.